

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG CÔNG TÁC LẬP KẾ HOẠCH KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC - NGHIÊN CỨU TRƯỜNG HỢP TỪ THÀNH PHỐ HÀ NỘI

PHẠM XUÂN TOÀN*

Lập kế hoạch kiểm toán là khâu đầu tiên của quy trình kiểm toán, giúp định hướng và quyết định sự thành công của hoạt động kiểm toán. Chất lượng công tác xây dựng kế hoạch kiểm toán của cuộc kiểm toán do các đoàn kiểm toán của các đơn vị thuộc Kiểm toán nhà nước thực hiện ngày càng được hoàn thiện, tuy nhiên, vẫn còn nhiều hạn chế, chưa đáp ứng được yêu cầu nhiệm vụ. Qua thực tiễn việc lập kế hoạch kiểm toán thu ngân sách nhà nước ở thành phố Hà Nội của Kiểm toán Nhà nước khu vực 1, bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao chất lượng lập kế hoạch kiểm toán nhà nước.

Từ khóa: Kế hoạch kiểm toán; ngân sách địa phương; nâng cao chất lượng; Kiểm toán Nhà nước khu vực 1.

Audit planning is the first stage of the audit process, helping to instruct the audit and determine its success. The quality of audit planning conducted by audit units under the State Audit Office of Vietnam has been increasingly improved; however, there are still certain limitations. By studying the practice of audit planning of state budget revenue in Hanoi city carried out by Regional State Audit Office No 1, the article proposes several solutions to improve the quality of state audit planning.

Keywords: Audit plan; local budget; quality improvement; Regional State Audit Office No1.

NGÀY NHẬN: 12/10/2023 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 16/11/2023 NGÀY DUYỆT: 15/12/2023

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.335.2023.729>

1. Thực trạng lập kế hoạch kiểm toán ở Hà Nội

Kế hoạch kiểm toán là khâu đầu tiên của quy trình kiểm toán, là giai đoạn không thể thiếu và chi phối tới chất lượng, hiệu quả chung của toàn bộ hoạt động kiểm toán. Những năm gần đây, công tác lập kế hoạch kiểm toán luôn được Kiểm toán Nhà nước quan tâm và ngày càng hoàn thiện. Tuy nhiên, qua thực tiễn công tác lập kế hoạch kiểm toán thu ngân sách địa phương ở thành

phố Hà Nội của Kiểm toán Nhà nước khu vực I cho thấy vẫn còn một số hạn chế:

Một là, công tác khảo sát, thu thập thông tin chưa thật sự được chú trọng. Nhiều đoàn khảo sát ít quan tâm đến việc xây dựng đề cương khảo sát, biểu mẫu cung cấp thông tin về công tác quản lý, điều hành thu ngân sách dẫn đến thiếu cơ sở để đánh giá về rủi ro, xác định trọng yếu kiểm toán. Thông tin thu thập

* ThS, Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội

chủ yếu mới ở mức cơ bản theo mẫu biểu quy chuẩn, quá trình phân tích, đánh giá thông tin thu thập chưa được chú trọng. Trong quá trình khảo sát, nhiều địa phương chưa có số liệu báo cáo chính thức nên các đánh giá, nhận định về số liệu cũng mang tính tạm thời, dẫn đến việc chọn mẫu chưa chính xác.

Hai là, sau khi khảo sát, thông tin chủ yếu được sử dụng để xây dựng kế hoạch kiểm toán của đoàn kiểm toán, việc chia sẻ thông tin thu thập được tại khâu khảo sát còn hạn chế. Hồ sơ khảo sát chưa được chú trọng luân chuyển kịp thời cho các thành viên đoàn kiểm toán nên nhiều thành viên đoàn kiểm toán ít có thời gian, thậm chí là chưa kịp nghiên cứu thông tin về công tác quản lý, điều hành thu ngân sách của địa phương. Vì vậy, chưa khái quát về đơn vị được kiểm toán để định hướng phương pháp thu thập bằng chứng kiểm toán.

Ba là, thông tin kiểm toán được các kiểm toán viên nhà nước chủ yếu khai thác từ các hồ sơ, tài liệu do đơn vị được kiểm toán cung cấp. Tuy nhiên, trong một số trường hợp, hồ sơ, tài liệu do đơn vị được kiểm toán cung cấp không đầy đủ, kiểm toán viên nhà nước đưa ra các đánh giá chưa phù hợp nhưng không trao đổi kịp thời các đánh giá kiểm toán với đơn vị được kiểm toán nên việc đánh giá công tác quản lý, điều hành thu ngân sách của địa phương nhiều khi chưa sát thực tế hoặc chưa dựa trên bằng chứng đầy đủ, thích hợp.

Bốn là, do thời gian tổ chức khảo sát ngắn nên các đoàn kiểm toán chưa chú trọng đúng mức trong đánh giá hệ thống kiểm soát nội bộ tại các đơn vị được kiểm toán. Xác định trọng yếu còn chung chung không gắn với tình hình cụ thể các đối tượng kiểm toán, chưa xem xét đánh giá thỏa đáng độ tin cậy những hạn chế của hệ thống kiểm soát nội bộ của đơn vị được kiểm toán dẫn đến xác định rủi ro kiểm soát chưa phù hợp.

Năm là, kế hoạch kiểm toán đánh giá công tác quản lý, điều hành thu ngân sách địa

phương chưa lồng ghép được những yêu cầu cung cấp thông tin của các chủ thể sử dụng thông tin kiểm toán. Tính hữu dụng của thông tin kiểm toán về quản lý, điều hành thu ngân sách địa phương cũng bị ảnh hưởng. Một số thông tin, số liệu thu thập đưa vào kế hoạch kiểm toán chưa có tác dụng thiết thực phục vụ quá trình kiểm toán như thông tin, số liệu chưa chính xác, chưa phù hợp, do vậy, khi thực hiện kiểm toán phải thu thập bổ sung lại từ đầu, dẫn đến ảnh hưởng tiến độ và kết quả kiểm toán.

Nguyên nhân của hạn chế trên là do thời gian khảo sát, thu thập thông tin kiểm toán ngân sách địa phương đợt 1 thường trước tháng 3 và còn trong giai đoạn chỉnh lý ngân sách, vì vậy, các địa phương chưa có số liệu quyết toán chính thức. Một số biểu mẫu các đoàn khảo sát soạn thảo phục vụ công tác khảo sát để thu thập thông tin, số liệu chi tiết chưa tương thích với biểu mẫu theo quy định của Bộ Tài chính và quy trình quản lý thuế, dẫn đến việc cung cấp số liệu của địa phương chậm, ảnh hưởng đến công tác khảo sát thu thập thông tin, số liệu lập kế hoạch kiểm toán.

2. Giải pháp nâng cao chất lượng công tác lập kế hoạch kiểm toán nhà nước

Thứ nhất, xây dựng bộ tiêu chí chung toàn cơ quan. Để việc khảo sát, thu thập thông tin về đơn vị kiểm toán được nhanh, chính xác cần xây dựng bộ tiêu chí đối với các chỉ tiêu cơ bản thống nhất chung toàn cơ quan. Các phòng cần phân công cán bộ, công chức thường xuyên theo dõi cập nhật số liệu, thông tin theo từng lĩnh vực và tổng hợp lại theo từng địa phương. Cơ sở dữ liệu đã được cập nhật, tổng hợp cần công khai trên hộp thư điện tử các phòng hay toàn cơ quan để phục vụ cho công tác kiểm toán.

Thứ hai, nâng cao chất lượng xây dựng, lập đề cương khảo sát trước khi gửi đơn vị được kiểm toán. Đề cương khảo sát phải được lập đầy đủ các nội dung, chỉ tiêu cần thu thập; phải tổ chức thẩm định để xây dựng hệ thống

đề cương khảo sát mẫu theo từng lĩnh vực. Đối với mỗi đơn vị kiểm toán, cần giao nhiệm vụ cụ thể cho một nhóm đầu mối để tạo lập, xây dựng kho cơ sở dữ liệu thông tin về các đầu mối, đơn vị được kiểm toán để giảm thời gian, khối lượng công việc khảo sát. Đồng thời, cần phân tích các thông tin đã thu thập nhằm có đánh giá đúng trong đánh giá rủi ro và xác định trọng yếu; đánh giá mức độ tin cậy, tính hợp pháp, hợp lý của các thông tin đã thu thập được; có quy định trách nhiệm đối với thành viên đoàn kiểm toán nếu kế hoạch kiểm toán phải chỉnh sửa, bổ sung nhiều.

Thứ ba, xây dựng kế hoạch kiểm toán tổng quát. Mục tiêu của cuộc kiểm toán được xác định căn cứ vào định hướng kiểm toán hàng năm của Kiểm toán nhà nước. Kiểm toán báo cáo quyết toán thu ngân sách nhà nước trong cuộc kiểm toán ngân sách địa phương có thể kết hợp kiểm toán tài chính, kiểm toán tuân thủ và kiểm toán hoạt động. Trong đó, *kiểm toán tài chính* là việc kiểm toán để đánh giá, xác nhận tính đúng đắn, trung thực của các thông tin tài chính và báo cáo tài chính của ngân sách địa phương. *Kiểm toán tuân thủ* để đánh giá và xác nhận việc tuân thủ pháp luật, nội quy, quy chế mà địa phương thực hiện trong công tác quản lý, điều hành thu ngân sách nhà nước và lập báo cáo quyết toán ngân sách địa phương phải thực hiện. *Kiểm toán hoạt động* để đánh giá tính kinh tế, hiệu lực và hiệu quả trong quản lý và sử dụng nguồn thu ngân sách nhà nước.

Mục tiêu của việc kết hợp ba loại hình kiểm toán nêu trên nhằm xác định tính đúng đắn, trung thực, hợp lý của báo cáo quyết toán thu ngân sách nhà nước, cung cấp thông tin để Hội đồng nhân dân các cấp phê chuẩn báo cáo quyết toán ngân sách địa phương; đánh giá việc tuân thủ *Luật Ngân sách nhà nước* và các văn bản quy phạm pháp luật khác có liên quan trong quản lý, điều hành thu ngân sách địa phương của cơ quan thuế, hải quan, tài chính, kho bạc và các cơ quan chức năng tại địa phương.

Thứ tư, xây dựng, đào tạo lực lượng kiểm toán viên chuyên nghiệp. Kiểm toán nhà nước cần ban hành các quy định và thực hiện quy trình, thủ tục để thường xuyên đánh giá trình độ, năng lực và xây dựng kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng để phát triển nghề nghiệp cho kiểm toán viên nhà nước. Theo đó, quy định về tiêu chuẩn nghiệp vụ cho các ngạch kiểm toán viên nhà nước cần phù hợp với từng lĩnh vực, chuyên ngành kiểm toán và thường xuyên đánh giá các tiêu chuẩn nhằm bảo đảm đáp ứng được yêu cầu của hoạt động kiểm toán trong thực tiễn.

Kiểm toán nhà nước khu vực có kế hoạch sắp xếp, cử công chức đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ theo hướng chuyên sâu và có khả năng tổng hợp để kiểm toán tại các cơ quan. Thường xuyên mở các lớp tập huấn, trao đổi nghiệp vụ, tọa đàm đối với các vấn đề còn vướng mắc, tồn tại trong quá trình thực hiện kiểm toán, nhất là đối với các chuẩn mực kiểm toán nhà nước mới ban hành được áp dụng vào trong quy trình kiểm toán. Xây dựng chương trình đào tạo về kỹ năng xác định rủi ro và trọng yếu trong kiểm toán báo cáo quyết toán ngân sách địa phương. Bên cạnh đó, cần tăng cường đào tạo kỹ năng ứng dụng công nghệ thông tin của cán bộ, công chức; tập trung đào tạo kỹ năng làm chủ công nghệ, năng lực xử lý, phân tích dữ liệu thông tin qua việc áp dụng các phần mềm, công nghệ số trong tác nghiệp kiểm toán.

Kiểm toán nhà nước và Kiểm toán nhà nước khu vực, chuyên ngành liên quan phải xây dựng và duy trì được hệ thống cơ sở dữ liệu và tiêu chí, tiêu chuẩn đánh giá hiệu quả cuộc kiểm toán. Kết thúc mỗi cuộc kiểm toán tổ chức đánh giá rút kinh nghiệm, kịp thời khen thưởng các cá nhân, tập thể có thành tích xuất sắc trong hoạt động kiểm toán □

Tài liệu tham khảo:

1. Kiểm toán Nhà nước. *Các báo cáo kiểm soát chất lượng kiểm toán, các năm từ 2016 - 2022.*
2. *Luật Kiểm toán nhà nước* năm 2015.
3. *Luật Ngân sách nhà nước* năm 2015.
4. *Luật Tổ chức chính quyền địa phương* năm 2015.